

Winsch. Courant 14-09-05

Wandelaars geuren met Oost-Groningen

Het kon niet beter. Wandelweer bij uitstek, toen het eerste officiële exemplaar van de Grensland-wandelroute Termunten-Ter Apel het zonlicht zag. Dat scheen buiten nog mooier dan in het kantoor van de Provinciale VVV in Groningen. Vandaar, dat onze fotograaf geen moeite had de makers en de eerste ontvanger ervan op het Martinikerkhof te lokken. Cees Stolk en Edo Boelmans hadden daar al op gerekend en gedeputeerde drs B. Bos was er eveneens op gekleed: in wandelkostuum. „t Kon minder“: nait slecht...

Geen plechtigheid dus in de Naberspassage, maar een luchtig gebeuren. Met die gevoelens moet de gebruiker, met net als Bos het handzame boekje met tekst en tekeningen opengeslagen, ook op pad gaan. De inhoud is eenvoudig van opzet, in een zonder meer chique uitvoering. Met beide benen op de grond, zo ging Cees Stolk ooit in deze krant gesprekken aan met bekende landgenoten. Een ontspannen wandelserie: daarin voelde je de geïnterviewden ook steeds ontspannender vertellen. En Stolk schreef dat net zo op.

Een tweede prikkel om dit boekje van „t verhaal“ achter de route te voorzien was de Dorpen-serie, ook in deze krant, in de PLUS-bijlage verschenen. Van wat oudere bewoners daarin vertelden, aan eigen ervaringen of van overlevering, gebruikte Stolk ook gedeelten, die hem in het kader van deze route

karakteristiek voor volk en streek leken.

En zo is het gekomen, dat de panharing weer in de regenbak opdoemt, als u Termunten passeert, waar ooit Ol Tjoard met zijn gruwelijke waterkracht heeft huisgehouden. Daarom springen rondom het klooster in Ter Apel ook de eekhoortjes weer van boom tot boom, waarover de reiziger H.J. Tiemersma zich in 1897 al verbaasde. Dat in een land, waar de oude Romein Plinius slechts mist en regen aantrof en de kaalheid van Jipsinghuizen, eens een werkverschaffingshel, bij hedendaagse westerlingen nog wel eens typerend voor héél Oost-Groningen wordt genoemd.

Dat is beslist niet zo. Cees Stolk, Edo Boelmans en Bé Bos

Van Ol Tjoard uit Termunten tot 't Ter Apel van Tiemersma

wisten dat wel, maar dat blijkt nog treffender, als deze Grenslandroute wordt gevolgd. Daarin zie je dit gebied weer eens van een heel andere kant, niet vanaf de verharde weg (een heel klein stukje maar), maar vanaf de achterkant van de huizen zo gezegd, over paden, langs het water, soms even over een hek en drie meter eigenlijk verboden Staatsbosbeheer-terrein. Ook de route tekende Stolk op, soms in telegramstijl (omdat er zoveel viel te zien zeker) en Boel-

mans maakte foto's, ook goed voor tekeningen.

De tekst is eenvoudig gehouden, want wandelen is een volkse bezigheid. Luister maar: „Veel te link, al dat water“, het veelvuldig gebruik van „da's“: „da's geen vuiligheid“, „als het ware“, „de boerderij staat met de kont naar het pad“. Dat is taal, die ons aanspreekt, al wordt de schrijver af en toe ook ongewoon lyrisch. Hij laat zeilschepen opstomen, noemt Lodewijk van Nassau een „underdog“, hoort graanakkers „ruizen“ en nam zelfs twee fenomenen waar: een gebied, dat omhoog stootte en, in het Bronsveen, een wandelaar, die niks geurig ruikt. Daar kan het huidige Pekelderdiep na de OPA-feesten niet schuldig aan zijn...

Ik hoop, dat ieder ook het luchtige karakter van deze kritische noten onderkent. Er spreekt in elk geval enthousiasme uit de gewraakte passages. Dat geldt ook voor de veronderstelling van Stolk, dat het huifschip OostGroningen zal opengooien voor de vaarrecreatie, als eens gedempte wijken weer worden opgegraven. Nogal optimistisch, dacht ik, maar Stolk is dan ook geen geboren Groninger.

Zo had ik ook nog niet eerder gehoord, als autochtoon, dat Sellingen e.o. jaarlijks circa 150.000 toeristen trekken omdat je daar, volgens onderzoekers, minder last hebt van bronchitis, zware hoest en astma. De VVV Sellingen heeft er naar mijn weten nog niet eerder reclame mee gemaakt. De mensen, die het

Kom mee naar buiten, alle drie: schrijver, gedeputeerde, eerste exemplaren en tekenaar in de groenstadsosse Martinikerkhof.

gebied kennen, komen zo al en dat is voldoende. Honderdvijftigduizend... Dank zij Stolk komen ze er nog veel meer van te weten. Van het Winschoterbos, niet bij Winschoten, en van Harm Heisa. Land en volk hebben de warme belangstelling van de schrijver en je merkt dat. Boelmans' hand blijft ook herkenbaar in de tekeningen, die bijna iedere open ruimte vullen en dan wordt een derde tekeningetje van het klooster eigenlijk overbodig. Het ziet er qua lijnen ook wat kinderlijk uit. Op de geheel lege bladzijde 17 mogen de wandelaars zichzelf kennelijk uitleven.

De vijf fraaie routekaarten van de trajecten Termunten-Scheemda-Winschoten-Wedderbergen-Sellingen-Ter Apel zijn gelicht uit „Groningen zuid-oost“, ook een uitgave van de Provinciale VVV Groningen. De pijlen en cijfers erop worden niet nader verklaard, maar behoren bij speciale fietsroutes, waarvan ook weer brochures

verkrijgbaar zijn. Wie „t Kon minder“ deel 2 koopt, ziet er evenmin in vermeld, waar deel 1 over gaat. Dat is de beschrijving van het parcours Dollard-Lauwersmeer (met Rondpaden, wandelingen terzijde). Daarvan zijn er 1200 exemplaren verkocht. Of deel 1 en 2 de aanzet vormen tot een verder lopende serie? Ik mag dat niet voetstoots aannemen. Tenzij ook in de nog niet bewandelde delen van de provincie ingezetenen dit idee oppikken. Het moet wél uit de regio zelf komen, zo'n initiatief. Tekst en illustraties van deel 2 prikkelen echter nu al de animo om op pad te gaan.

Jammer, dat het vakantieseeizoen voorbij is. De makers slopen hun voorwoord al af in voorjaar '85, terwijl de tekeningen alle uit een groei- en bloeiperiode lijken te stammen. Het zijn geen winterroutes dus. Misschien, dat de nazomer, die zich deze week op het Martinikerkhof en in het grensland aandiende, nog even doorzet. Dat zou „nait slecht“ zijn voor dit boek-

je, waarvan de verkoop nu gaat lopen à f 9,95.

„t Kon minder“ moeten ook zunege Grunnegers zeggen, als ze de inhoud ervan op waarde hebben getest. Dat slaat dan niet op de prijs. Je krijgt er een andere kijk op streek en volk door. Dat hebben Cees en Edo dan toch maar mooi voor elkaar gebokst. 't Is maar hoe je 't bekijkt. En da's niet niks. Als u onderweg langs de route net zoveel ziet als ik in dit boekje deed, dan is het doel van de makers bereikt.

Een gedeputeerde naar het grensland lokken, daar kan dit gebied nooit minder van worden. Mag je hopen. Oost-Groningen kaal? Moet je eens zien, hoeveel bos daar is!

„t Kon minder“, deel 2: Grensland-wandelroute Termunten-Ter Apel, door C. Stolk (Nieuwolda) en E. Boelmans (Groningen), 48 blz., uitg. Prov. VVV Groningen, prijs f 9,95.